

דף קנ"א

אמו של רב זוטרא בר טוביא⁵⁷⁰ כתבה את נכסיה לרב זוטרא בר טוביא, מפני שרצתה להנשא לרב זביד. ונשאה וגרשה וכשבאה לפני רב ביבי בר אביי אמר הרי היא כתבה את נכסיה לרב זוטרא משום נישואין, והרי היא נישאה, והפסידה מפני שבנה קנה את הנכסים⁵⁷¹.

ואמר לו רב הונא בנו של רב יהושע האם משום שבאתם 'ממזלאי'⁵⁷², דברים בעלי מומים שאין בהן ממש?! אפילו למי שאמר שאשה במברחת קנה⁵⁷³, הוא רק היכן שלא גלתה דעתה. חכמים אמרו רצה משחק בה וקנה כשנתנה סתם ולא גלתה דעתה שהוא משום נישואין, ולא נודע שלהבריה מתכוונת. אבל כאן היא גלתה דעתה שהיא מברחת משום נישואין, שרצתה להנשא לרב זביד וכן פירשה לו. והרי נישאה לו והתגרשה, והיא נתנה לדעת שיחזרו לה אחר גירושין וחכמים מודים שלא קנה והנכסים יחזרו לה⁵⁷⁴.

אמו של רמי בר חמא כתבה בערב את נכסיה לרמי בר חמא, ובבוקר כתבתם לרב עוקבא בר חמא. רמי בר חמא בא לרב ששת ור"ש העמיד בידו את הנכסים. ורב עוקבא בר חמא הלך לרב נחמן ור"נ העמידם בידו. ורב ששת בא לרב נחמן ושאל אותו מדוע העמיד את הנכסים ביד רב עוקבא בר חמא? אם משום שחזרה בה, והרי היא מתה. אם לא מתה שנינו במשנה, לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה וכמו שחזרה מן הראשון כשנתנה לשני⁵⁷⁵. אבל כשמתה המתנה ראשונה תתקיים שהרי היא נתנה במתנת שכיב מרע וכשמתה דבריה ככתובין וכמסורין⁵⁷⁶?

אמר לו רב נחמן, שמואל אמר שכל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו⁵⁷⁷. שאל אותו רב ששת, הרי שמואל אמר, כשהחולה חוזר בו ושייר לעצמו ולא נתנה לאחרים, חזרתו חזרה אפילו שמת. אבל כשחוזר בו מהראשון ונתן לאחר, שמא אינה חזרה גמורה. ואמר לו רב נחמן שמואל אמר בפירוש בין לעצמו בין לאחר.

אמו של רב עמרם חסידא היתה לה 'מולגא', כרך של שטרות ולפני שמתה אמרה אלו יהיו לעמרם בני⁵⁷⁸. וכאשר אחיו באו לפני רב נחמן אמרו לו, הרי רב עמרם

570 סימן: זוטרא אימיה דעמרם מתרתי אחוותא רב טובי ורב דימי ורב יוסף

571 וגלוי דעתה הואיל שאם לא היתה ניסת לר"ז המתנה לא תתקיים אבל כשנישאה נתקיימה. רשב"ם.

572 אבוי היה ממשפחת בית עלי ומולאי הוא שם מקומם. רשב"ם.

573 צריך לומר שמדובר במקצת נכסים שבכל נכסים פשוט שלא קנה. תוס'.

574 כמו שאו' שם עד שתכתוב מהיום ולכשארצה שכיון שגלתה דעתה הוא כמו שכתבה לו. רשב"ם. י"ל שלמרות שהבעל והלוקח לא קנו הם ברשות המקבל מתנה עד שתתגרש, מ"ר. תוס

575 ואם תרצה יכולה לחזור גם מן השני. רשב"ם.

576 והוא סובר שלא אומרים דייתיקי מבטלת דייתיקי. רשב"ם.

577 ומאחר שאם עמדה הי' חזורת, חזרתה מן הראשון הועילה אפילו שמתה והשני קנה וכן הלכה. רשב"ם

578 כגון שקנו מידה או בלא קנין וכגון שלא שיירה דבר. רשב"ם

לא לא משך אותם בחייה!. ואמר להם רב נחמן דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו.

אחותו של רב טובי בר רב מתנה כתבה לו את נכסיה בבוקר, ובערב בא רב אחדובי בר רב מתנה ואמר לה, עכשיו יאמרו זה הוא תלמיד חכם וזה אינה תלמיד חכם. וכתבה לו את הנכסים. וכשבא לפני רב נחמן אמר לו רב נחמן ששמואל אמר שכל שאילו עמד חוזר, חוזר במתנתו והשני קנה.

אחותו של רב דימי ב"י הקנתה לו לאחותו של רב דימי בר יוסף היתה פיסת קרקע פיסת פרדס ושייר מקצת ועשה קנין של פרדס. וכל זמן שחלתה היתה מקנה לו אותה, וכאשר קמה מחוליה חזרה בה. פעם אחת כשחלתה ושלחה לו לבא ולקנותה שלח לה שאינו רוצה לבא. ושלחה לו בוא ותקנה בקנין גמור בכל ענין שתמצא שלא אוכל לחזור. והלך ושייר מקצת השדה שלא רצה לקבל וקנה ממנה על ידי קנין⁵⁷⁹. וכשקמה מחוליה חזרה בה וכשבאה לפני רב נחמן שלח לו לבוא אליו. ורב דימי לא רצה לבוא ואמר מה אבוא?, הרי היא שיירה וקנו ממנה.

שלח לו רב נחמן, אם לא תבוא אכה אותך בקוץ שמכאיב ואינו מוציא דם, אטיל עליך נידוי. וכשרב נחמן שאל את העדים כיצד היה המעשה אמרו לו שהיא אמרה ווי לאותה אשה שמתה. ואמר להם אם כן היא מצוה מחמת מיתה, וכל מצוה מחמת מיתה אם עמד מחליו חוזר, בין במתנה במקצת בין במתנה בלא שיור ואפילו קנו מידו⁵⁸⁰.

מתנת שכי"ם במקצת הגמרא מביאה את מה ששנינו במתנת שכיב מרע במקצת⁵⁸¹. רבא אמר בשם רב נחמן הרי היא כמתנת בריא וצריכה קנין. ואמרו החכמים לפני רבא משמו של מר זוטרא בנו של רב נחמן, שאמר משם רב נחמן, שמתנת שכיב מרע במקצת⁵⁸² היא כמתנת בריא, וכמתנת שכיב מרע. כמתנת בריא שאם עמד אינו חוזר, וכמתנת שכיב מרע⁵⁸³ שאינה צריכה קנין. אמר להם רבא, האם לא אמרתי שלא תיתלו 'בוקי סריקי' ברב נחמן?! רב נחמן אמר שהיא כמתנת בריא וצריכה קנין. וכיון שקנו ממנו אם עמד אינו חוזר, שיש קנין ושיור וכל שכן שאם מת קנה⁵⁸⁴.

579 שתהיה מתנה במקצת ועל ידי קנין שאו' לקמן שאינו יכול לחזור בו אלא אם כן מצוה מחמת מיתה שגילה דעתו שנתן מחמת מיתה ואם יעמוד בו יחזור בו. רשב"ם.

580 ידוע שהקנין היה מחמת מיתה הואיל והתאונן על מיתתו בעת צוואתו וכך פוסקים לקמן. רשב"ם.

581 שלא היה בה קנין והיא אותה מתנה ששנינו שייר קרקע כ"ש מתנתו מתנה שאם עמד אינו חוזר, שדעתו היתה שלא יחזור בו לכן שייר לו בה. רשב"ם.

582 שלא היה בה קנין והיא אותה מתנה ששנינו שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה שאם עמד אינו חוזר שכוין שהיה בה שיור בדעתו שאם יעמוד לא יחזור ולכן שייר לעצמו. רשב"ם.

583 שאין בה שיור שאינה צריכה קנין. ואם מת קנה ואם עמד אינו חוזר. רשב"ם.

584 אבל בלא קנין אפילו מת לא קנה וכ"ש אם עמד חוזר וכך פוסקים לקמן. רשב"ם.

שייר קרקע כ"ש מתנתו מתנה
כשקנו מידו

והקשה רבא לרב נחמן ממה ששנינו, שייר קרקע
כל שהוא, מתנת שכיב מרע במקצת, מתנתו קיימת

ואמר לו רב נחמן שמתנתו קיימת רק אם קנו ממנו. ושאל אותו רבא מהסיפא,
לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה, אם יעמוד מחליו ואם מת קנה. ואם
קנו מידו מדוע אין מתנתו קיימת? אמר לו רב נחמן, ששמואל אמר ששכיב מרע
שכתב כל נכסיו לאחרים, אפילו שקנו מידו אם עמד חוזר, שידוע שלא היה מצוה
אלא מחמת מיתה. הואיל ולא שייר, ואפילו שלא צוה מחמת מיתה במפורש.

אמס של בני רוכל שא' תנתן כבינתי והקשה רב משרשיא לרבא ממה ששנינו, מעשה
לבתי וקיימו את דבריה

באמן של בני רוכל שחלתה, ואמרה תנתן כבינתי
לבתי, והוא בשנים עשר מנה ומתה. וחכמים קיימו את דבריה ומכאן שמתנת
שכיב מרע במקצת אינה צריכה קנין⁵⁸⁵. ואמר לו רבא ששם מדובר במצוה מחמת
מיתה, שהזכירה שהיא מחלקת מחמת מיתה. ובמצוה מחמת מיתה לא צריכים
קנין כשמת, בין אם יש שיור ובין אם אין שיור. עוד הקשה רבינא לרבא ממה
ששנינו, האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר
מיתה⁵⁸⁶. תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה⁵⁸⁷. וכמו שגט אינו בר קנין, גם
באמר תנו מנה לפלוני מדובר שלא קנו מיניה? אמר לו רבא, גם שם מדובר במצוה
מחמת מיתה.

רב הונא בנו של רב יהושע אמר, שמצוה מחמת מיתה צריך קנין בכל מקום, ובכל
הברייתות ששנינו מדובר במחלק כל נכסיו, שעשו אותה כמתנת שכיב מרע⁵⁸⁸.

585 אע"פ שממה ששנינו דבריה משמע שהיא מתנת מקצת בלא קנין. רשב"ם.

586 גורסים תנו גט ולא תן גט שתן גט זה משמע שנתנו לו כבר אבל תנו משמע שעדיין לא נתנו אלא שמצוה
להם ליתנו לו על ידי שליחות. ואם גורסים תן התנא סתם כר"מ שא' חוב הוא לעבד שיוצא מתחת יד רבו לחירות
ולכן השטר שרוצה לתת לאחר מיתה אינו בעולם והמנה נמצא בעולם. כיון שבשעת מיתה שניהם בעולם הם
שנטלו לאלתר ולא זכה בשמעיד אתה שם בבריא ובמעמד שלשתן קשה שהרישא אינה דומה לסיפא, או
גט זה הוא שאע"פ שעשאו מחיים והגט בעין ומינה שלוחים לתת את הגט כיון שניתן לאחר מיתה אינו גט שאין
גט לאחר מיתה. אבל אין נראה לר"י לגרוס זה שאם כן איך אפשר לדייק כמו שדייקו בגמרא בגיטין שאי אפשר
להעמיד משנה זו בשכיב מרע. תוס'

587 אומר ר"י שלמי שמעמיד את המשנה בשכי"מ כל המשנה מדברת בענין אחד בענין אחד. והתנא מחלק בין
צוואת שכי"מ בשטר לצוואת ממון, שבשטר צוואתו לא מועילה לאחר מיתה כמו בממון, ואפ' שאינם דומים
לגמרי שהשטר שרוצה לתת לאחר מיתה אינו בעולם והמנה נמצא בעולם. כיון שבשעת מיתה שניהם בעולם הם
דומים קצת. אבל למי שמעמיד אתה שם בבריא ובמעמד שלשתן קשה שהרישא אינה דומה לסיפא, וצריכים
לומר הא כדאיתא והא כדאיתא. הרישא משמיעה שאין גט לאחר מיתה והסיפא את הדין של מעמד שלשתן
בממון. ועוד י"ל שאפשר להעמיד את הרישא שגט שחרור במעמד שלשתם, והשמיעו ברישא שאע"ג שאמר תנו
גט לאשתי במעמד שלשתן שאשתו רוצה בכך וכן העבד לא קנו בכך. אפילו את"ל שלענין זכות נייר השטר הוא
ממון ומעמד שלשתן הועיל, לא הועיל לענין שכתוב בתוכו. והעבד לא יזכה מפני שאפ' לומר שמדובר שאינו
באותה עשה ברשות הנפקד, ואנו צריכים מיד ליד. או שהנפקד אינו רוצה לזכות לעבד וזוכה בעל כרחו במעמד
שלשתן במתנה אבל לא בגט שחרור. כמו שפירשו תוס' בהמוכר את הספינה שמעמד שלשתם מועיל בעל כרחו
של נפקד. אבל אין נראה להעמיד את הרישא במח' אמוראים שיש מי שמעמידה במעמד שלשתם ויש שמעמידה
בכתבו ותנו. אלא ודאי שחולקים בסיפא ואין הסיפא דומיא דרישא. וגם בסיפא לא גורס"י זה מפני שמדובר אפ'
בסתם מנה. תוס'.

588 בראשונים ובכתי"י אין את המילים דהיא מתנת שכי"מ שוויה.

וההלכה היא שמתנת שכיב מרע במקצת צריכה קנין ואף על פי שמת, ואם עמד
אינו חוזר. מצוה מחמת מיתה לא צריכה קנין והוא שמת. עמד חוזר ואף על גב
שקנו ממנו.

